

GRGA NOVAK I EKONOMSKA POVIJEST DALMACIJE U SREDNJEM VIJEKU

Tomislav Raukar

1. Ako bismo pokušali odrediti uporišne točke u plodnom stvaralaštvu Grge Novaka, onda bi se suočenost takva nastojanja s golemim bibliografskim popisom autora u prvi mah mogla učiniti vrlo teškim i složenim zadatkom. Pa ipak, u opsežnu znanstvenom djelu Grge Novaka s lakoćom se uočavaju dva temeljna uporišta, dvije radne konstante: prvo, duga i dosljedna istraživačka usmjerenost prema povijesti Dalmacije, napose prema povijesti otoka Hvara i Splita, te drugo, istraživačka usmjerenost prema novim, dijelom i nepoznatim, područjima povijesnog razvoja. Obje te istraživačke značajke blisko se prožimaju i uzajamno uvjetuju u cjelokupnom djelu Grge Novaka, pa u punoj mjeri obilježavaju već i prve njegove opsežnije radove, što ih je on objavio potkraj ili neposredno nakon prvog svjetskog rata, knjige o ustanku hvarskih pučana 1510—1514. i o prometnotrgovačkom razvoju Splita.¹ Već je u tim prvim monografijama autor čvrsto zakoraknuo na ono područje koje će mu do kraja života ostati najmilijim, povijest Hvara i Splita, odnosno Dalmacije, a istodobno, upravo su te knjige istraživanjem društvenog i gospodarskog razvoja imale pionirsko obilježje u razvoju naše historiografije. Na tu činjenicu — otvaranje novih istraživačkih područja u djelu Grge Novaka, napose s obzirom na razvoj ekonomske povijesti Dalmacije — želio bih upozoriti u ovom kratkom priopćenju.

2. Ne bi, dakako, bilo točno kada bismo ustvrdili da se Novak, pristupajući tematski i kronološki široko zamišljenom proučavanju povijesti Dalmacije, nije uopće mogao osloniti na prethodne rezultate historiografije. U tom je razdoblju dalmatinska historiografska baština već bila vrlo plodna, jer je iza sebe imala dugu tradiciju, od Ivana Lučića, preko Farlatia, do početka moderne historiografije o Dalmaciji, kojoj u sredini XIX. stoljeća temelje postavlja jedan drugi istaknuti Hvaranin, Starogradanin Šime Ljubić. Dugogodišnjim radom u Mletačkom arhivu Ljubić je skupio dragocjenu građu o mletačko-hrvatskim, odnosno mletačko-južnoslavenskim odnosima, pa je do godine 1880, u izdanjima JAZU, objelodanio tri

¹ G. Novak, Pučki prevrat na Hvaru god. 1510—1514, Split 1918; isti, Split u svjetskom prometu, Split 1921 (veći dio knjige tiskan je 1921, ali je tiskanje dovršeno tek 1923, pa je ta godina označena i na koricama knjige, što znači da je knjiga ustvari objavljena 1923, a ne 1921).

sveska *Mletačkih uputstava i izvještaja*, a do godine 1891. deset svezaka *Listina*.² Ako bismo tome dodali da je Ivan Kukuljević još od 1859. u svojem *Arhivu za povjestnicu jugoslavensku* započeo objavljivati odlomke iz »Dnevnika« Marina Sanuda³ i da je splitski *Bullettino di archeologia e storia dalmata* od godine 1878. marljivo objavljivao izvornu građu i povijesne priloge, kao i to da je do godine 1916. Smičiklasov *Diplomatički zbornik* već bio dopro do četrnaestoga sveska, mogli bismo s pravom zaključiti da je u času kada Grga Novak ulazi u historiografiju, otprilike na početku drugoga desetljeća našega stoljeća, već bila objelodanjena značajna količina izvorne građe o dalmatinskom srednjovjekovlju.

3. Novak se, prema tome, svojim djelovanjem uključuje u baštinu historiografije, u njezina stoljetna nastojanja, ali proučavanju povijesti Dalmacije, unatoč tome, nužno daje nove smjernice i postavlja drukčije ciljeve od onih do njegova vremena. Knjiga o pučkom ustanku Matija Ivanića bijaše novost u hrvatskoj historiografiji i prvi veći rad uopće o društvenim pokretima u tzv. mletačkoj Dalmaciji. Knjiga, pak, »Split u svjetskom prometu« bila je to u još većoj mjeri, ona je, ustvari, značila samo rađanje nove discipline, istraživanja ekonomske povijesti Dalmacije. U *Listinama* i *Mletačkim uputstvima* Šime Ljubića bilo je i mnogo građe o gospodarskom razvoju Dalmacije u srednjem vijeku, ali je ta građa bila razmjerno skromno proučena u našoj historiografiji. Dapače, tu je građu samo fragmentarno i nesustavno upotrijebio i sâm autor tih zbirki, pa su problemi ekonomske povijesti Dalmacije u Ljubićevo *Pregledu hrvatske poviesti* iz 1864. bili samo spomenuti.⁴ Privredni razvoj

² S. Ljubić, *Commissions et relations venetae I—III*, MSHSM VI, VIII i XI, Zagreb 1876—1880; isti, *Listine o odnošajih između Južnoga Slavenstva i mletačke republike I—X*, MSHSM I, II, III, IV, V, IX, XII, XVII, XXI i XXII, Zagreb 1868—1891.

³ I. Kukuljević, *Oдношaji skupnovlade mletačke prema južnim Slavenom priobčeni u izvadkih*. Iz rukopisnih ljetopisih Marina Sanuda. Od godine 1496 do 1533, *Arkiv za povjestnicu jugoslavensku* V, Zagreb 1859, 1—160; VI, 1863, 161—476; VIII, 1865, 1—256; XII, 1875, 257—336; F. Rački, *Izvodi za jugoslavensku poviest iz dnevnika Marina ml. Sanuda za g. 1526—1533*, *Starine* 15, 180—240; 16, 130—208; 21, 133—183; 24, 161—203; 25, 103—133.

⁴ Dok se Ljubić jedva osvrnuo na gospodarski razvoj dalmatinskih gradova u srednjem vijeku, dotle je više pozornosti obratio ekonomskim problemima Dalmacije pod mletačkom vlašću, ali su njegovi zaključci nejednake vrijednosti, ponekad s nedovoljno obrazloženim tvrdnjama. Osvrćući se na problem odnosa između prihoda i rashoda Venecije u Dalmaciji, smatra da su »dohodci državni dosta nadilazili obični trošak«, a prihode su Mletčani dobivali »navlastito od solana paških i šibeničkih«, pa dodaje »Neprocienive su pako koristi vadili Mletčani od skele Splietske, koja bješe od XVI vieka u naprieda mal da ne jedino vrielo njihove trgovine [...]« (*Pregled hrvatske poviesti*, Rijeka 1864, 338—339). Ako je u tim zaključcima i bilo netočnosti (splitska skala, koliko god važna, nikad nije bila gotovo jedino vrelo trgovačkih prihoda Republike!), ipak su se oni primjetno oslanjali na građu Mletačkog arhiva. Unatoč tome, Ljubićevo shvaćanje privrednog razvoja Dalmacije pod mletačkom vlašću nije se znatnije udaljilo od shematiziranih zaključaka. »Trgovina, obrtnost i poljodielstvo, uzprkos najpovoljnijem položaju i zemljištu, sve to je u nas ležalo u povoju [...]. Svi su se naši proizvodi, osim vina, koje se bez troška kamogod drago vuklo, morali voziti u Mletke, gdje su naši kupovali što jim trebovati moglo, jer je strogo zabranjeno bilo izvažati iz tuđih gradova najmanje i najprostije stvari« (341), isticao je Ljubić, obrazlažući takav veoma pojednostavnjeni zaključak zakonskim odredbama mletačke vlade, primjerice, zabranom od 16. VIII. 1452. (isto, bilj. 2). U razlaganju o razvoju obrta u Dalmaciji Ljubić je bio još manje oprezan. »Da su obrt i zanati dosta cvali u naših gradovih prije god. 1409. to nam kažu

hrvatskih zemalja u srednjem vijeku, pa u tom sklopu i komunalnih društava na Jadranu, još je oskudnije bio ocrtan u drugim sintezama o hrvatskoj srednjovjekovnoj povijesti. Gospodarska povijest hrvatskih zemalja do prve polovine XV. stoljeća opisana je u *Povijesti hrvatskoj* Tadije Smičiklasa iz 1882. na svega četiri strane, a i to samo u vrlo uopćenim zaključcima.⁵ Ni Vjekoslav Klaić na samom početku stoljeća u *Povijesti Hrvata*, ni Ferdo Šišić 1916. u *Pregledu povijesti hrvatskoga naroda* ne obraćaju mnogo više pozornosti ekonomskim aspektima hrvatske povijesti u srednjem vijeku, što je, dakako, bilo u skladu s metodološkim smjernicama ranih sinteza i hrvatske historiografije XIX. stoljeća.⁶ Jedinom iznimkom u takvoj metodološkoj konstelaciji starije historiografije bili su, na arhivskoj građi utemeljeni, radovi Konstantina Jirečeka o privrednoj povijesti južnoslavenskih

gradski zakonomi a i sami mletački spomenici«, ali, ističe Ljubić, »čim se Mletčani stalno ugnjezdije, u kratko sve se strga. Naši su morali po zakonih mletačkih, sve si, što jim trebalo, nabavljati u Mletcih [...]« (343—344). Zasluga je Ljubićeve što je prvi put u historiografiji upozorio na građu Mletačkog arhiva o gospodarskom razvoju Dalmacije nakon 1409, ali je njegovim zaključcima nedostajalo svake sustavnosti. Historiografski su oni, ipak, važni i po tome što ocrtavaju onu razinu historiografske spoznaje o ekonomskoj povijesti Dalmacije na koju se izravno nadovezuju prvi radovi Grga Novaka pola stoljeća kasnije.

⁵ Od cjelokupnosti gospodarskog razvoja Smičiklas se obazire samo na obrte i trgovinu (*Povijest hrvatska I*, Zagreb 1882, 554—558), ali su njegovi zaključci sasvim općeniti. U kraćem izlaganju o razvoju trgovine ističe da »dionici svjetske trgovine jesu Hrvati istom na jadranskom moru« i da »gradovi naši primorski stoje u neprekidnom savezu trgovačkom sa svimi znatnijimi gradovi Italije na njezinih istočnih, južnih i zapadnih obalaha«, te da je »sve gradove hrvatske primorske nadkrilio i nadvisio suparnik Venecije: Dubrovnik [...]« (556—557). Smičiklasovim prinosom gospodarskoj povijesti još je samo nabranje obrtničkih zanimanja i vrsta trgovačke robe. Na sasvim skromnu ulogu gospodarske povijesti u sadržajnoj strukturi Smičiklasove knjige upućuje i činjenica da izlaganje o obrtima i trgovini (554—558) zauzima samo oko 7% prostora u poglavlju: »Hrvatska prije turskih provala« (499—558), u kojemu autor opisuje tzv. unutrašnji razvoj hrvatskih zemalja u srednjem vijeku.

⁶ Vjekoslav Klaić, uglavnom, slijedi T. Smičiklasa u opisivanju gospodarskog razvoja. Tako, naprimjer, u poglavlju: »Hrvatsko kraljevstvo u XIV. stoljeću« (*Povijest Hrvata II/2*, Zagreb 1901, 3—42) na privredni razvoj otpada oko 10% teksta (39—42), pa je iscrpniji od Smičiklasa, ali se u svemu drugome s njim slaže. I Vj. Klaić se obazire samo na razvoj obrta i trgovine, i on, kao i Smičiklas, izlaganje o privredi postavlja na sam kraj poglavlja, nakon prikaza o umjetnosti i književnosti te, napokon, i u njegovu tekstu, kao i u Smičiklasovu, nema ni traga o ekonomskom razvoju, kao cjelovitoj pojavi hrvatskoga srednjovjekovlja. Pored svega toga, ni Smičiklas, ni Vj. Klaić ne govore o gospodarskom razvoju Dalmacije u srednjem vijeku, kao, ekonomski vrlo izrazitu, području unutar cjeline hrvatskih zemalja, pa bi se moglo zaključiti da su pregledi hrvatske srednjovjekovne povijesti T. Smičiklasa (1882) i Vj. Klaića (sv. I—II, 1899—1904), s obzirom na ulogu gospodarske povijesti, bili korak natrag spram Ljubićeve Pregleda iz 1864. Takav zaključak u još većoj mjeri vrijedi za »Pregled povijesti hrvatskoga naroda« F. Šišića (1916). U poglavlju: »Unutrašnje stanje hrvatskoga kraljevstva (od 1102. do 1526)« (241—260, u izdanju iz 1962) na gospodarski se razvoj odnosi svega oko 2% teksta, točnije jedan kratki odjeljak o trgovačkim putovima od samo 14 redaka (260).

zemalja i Dubrovnika u srednjem vijeku, napose oni o trgovačkim putovima, u kojima je bilo i izdvojenih podataka o splitskim trgovcima u balkanskom zaleđu.⁷

4. Tek sada, kada smo početnu etapu istraživačke djelatnosti Grge Novaka postavili u odnos spram dotadašnje historiografije o hrvatskom i dalmatinskom srednjovjekovlju, moguće je još utemeljenije ponoviti zaključak o pionirskoj ulozi njegovih radova, u kojima su se prvi put sustavno razmatrali privreda i društvo Dalmacije u srednjem vijeku i u mletačkom razdoblju. Knjiga »Split u svjetskom prometu«, objavljena 1923, odvajala se i svojom zamisli, izraženom već u njezinu naslovu, i svojom sadržajnom strukturom od svega što je starija historiografija znala o privrednom razvoju Splita i Dalmacije. Novak uključuje Split u gibanja i komunikacije balkanske/mediteranske privrede u širokom kronološkom opsegu od srednjega vijeka do početka XX. stoljeća. Cjelovit pogled na prometnotrgovačku povijest Splita usmjerava autora prema utvrđivanju razvojne dinamike komune. On ističe da splitska trgovina doživljava procvat u XIII. i XIV. stoljeću, što prekida priznavanje mletačke vlasti godine 1420. Ali ekonomsko nazadovanje zbiva se tek u XVI. stoljeću, da bi se ta razvojna crta splitske privrede bitno promijenila utemeljenjem splitske skale 1592, nakon čega splitska trgovina u prvoj polovini XVII. stoljeća opsegom naglo raste, a Split postaje glavno uporište mletačkoj trgovini između Europe i Levanta.⁸ Kako je Novak svoj tekst pretežno gradio na tiskanoj građi i javnopравnim vrelima, napose upozoravajući na važnost ugovora o prijateljstvu što ih je Split sklapao s drugim jadranskim gradovima i na ulogu privilegija što su ih gradu davali vladari i feudalci zaleđa, poneki su zaključci autora o rasponu trgovačkih veza splitske komune, doduše, bili odviše smion, jer ih je bilo teško potkrijepiti izvornom građom o stvarnim poslovnim vezama grada, ali valja istaknuti da su u toj monografiji, prvi put u historiografiji, bile određene temeljne smjernice, gotovo bismo mogli kazati komunikacijske zakonitosti, u gospodarskom razvoju srednjovjekovnog Splita. Ni kasniji plodan razvoj ekonomskopovijesne misli nije promijenio temeljni Novakov zaključak iz 1923. da je šire balkansko zaleđe bilo osnovicom splitske trgovine, a po tome i komunalne privrede u cjelini, i da su najvažniji putovi splitske srednjovjekovne trgovine bili oni koji su iz balkanskog zaleđa, ponajprije iz srednjovjekovne Bosne, vodili preko Jadrana, od njegove istočne prema zapadnoj obali. U skladu s ocjenom o privrednoj važnosti zaleđa, Novak je s pravom upozorio na ulogu Anžvinaca, smatrajući da se »koncem četrnaestog stoljeća opaža znatno napredovanje splitske trgovine, a osobito splitskog brodarstva« (31), što su mnoga kasnija istraživanja u notarijatu dalmatinskih gradova potpuno potvrdila. Zaključak o uzajamnoj ovisnosti između dinamike

⁷ K. Jireček, *Die Handelsstrassen und Bergwerke von Serbien und Bosnien während des Mittelalters* (Prag 1879), usp. prijevod: *Trgovački putevi Srbije i Bosne u srednjem vijeku*, Zbornik Konstantina Jirečeka I, Beograd 1959, 205—303.

⁸ Već i naslovi poglavlja u knjizi »Split u svjetskom prometu« upućuju na širinu Novakova shvaćanja o gospodarskom razvoju Splita, naprimjer, pogl. 3: *Cvat splitske trgovine u XIII. i XIV. stoljeću* (25—37), 4: *Novci i mjere u splitskoj trgovini, od XIII. do XV. stoljeća* (39—43), 5: *Unutarnje prilike Splita od XIII. do XV. stoljeća obzirom na trgovinu i promet* (45—58), 6: *Split pod Venecijom - Propadanje splitske trgovine i borba Splita za slobodu trgovanja* (59—68), 8: *Veliko nazadovanje Splita u XVI. stoljeću* (72—80), 9: *Split postaje trgovačkom lukom prvoga reda* (85—100) itd.

splitske privrede i zaleđa, napokon, s pravom je potkrijepio i važnom djelatnošću trgovačke skale, od njezina otvaranja 1592. do kandijskog rata 1645.⁹

5. Trajnost Novakovih pogleda na ekonomsko srednjovjekovlje Splita i Dalmacije prije svega se sastojala u istraživačkoj širini i osjećaju za razvojnu dinamiku na istočnojadranskoj obali te za njezine komunikacijske odnose, dakle u zaključcima što ih historiografija prije njege nije poznavala ili su oni bili samo površinski općeniti, kao u Ljubićeve *Pregledu hrvatske poviesti*.¹⁰ U 20-im godinama Novakovo proučavanje gospodarskog razvoja Dalmacije u srednjem vijeku bijaše u punom zamahu. Godinu dana nakon knjige *Split u svjetskom prometu*, Novak 1924. objavljuje monografiju *Hvar*, u kojoj se osvrće i na srednjovjekovnu privredu otoka. U dva veća odjeljka opisuje, najprije, »Poljoprivredu, industriju, pomorstvo i ribarstvo«, a zatim »Agrarne odnose« u predmletačkom razdoblju, što je bila historio-grafska novost, koja još jednom upućuje na autorov osjećaj za društvenu svakodnevnicu srednjovjekovlja.¹¹ Ali Novakov prodor prema novim postupcima u istraživanju ekonomske povijesti još nije bio okončan. Pripremajući u sredini 20-ih godina građu za svoju *Povijest Splita*, koja će biti tiskana tek tridesetak godina kasnije, Novak je u Državnom arhivu u Zadru pronašao sveščić s popisom izvozno-uvoznih dozvola splitske luke za godinu 1475. i 1476, o čemu je 1928. obavijestio historiografiju prilogom *Quaternus izvoza iz Splita 1475–1476. godine*.¹²

6. Ako monografiju o Splitu iz 1923. s pravom smatramo početkom ekonomske historiografije o Dalmaciji, splitski *quaternus* bio je njezin metodološki prijelom i prvi nagovještaj o mogućnostima kvantifikacije trgovačkog prometa u Splitu u prvom stoljeću mletačke vlasti. Podaci *quaternusa* neprijeporno su svjedočili da je Split još i potkraj XV. stoljeća, unatoč svim mletačkim pokušajima ograničavanja

⁹ Kasnija istraživanja o splitskoj skali iscrpnije su ocrtala njezinu ulogu u ekonomskom sustavu Mletačke Republike i u jadransko-balkanskim gospodarskim vezama, ali nisu promijenila temeljne zaključke G. Novaka iz 1921. Usp. V. Morpurgo, Daniel Rodriguez i osnivanje splitske skale u XVI stoljeću, *Starine* 52, 1962, 185–248 i 53, 1966, 363–415; J. Tadić, Ekonomsko jedinstvo Balkana i Sredozemlje u XVI veku, *Zgodovinski časopis* XIX–XX, 1965–66, 197–204; R. Paci, La »scala« di Spalato e il commercio veneziano nei Balcani fra Cinque e Scicento, *Deputazione di Storia Patria per le Venezie*, *Miscellanea di studi e memorie*, vol. XIV, Venezia 1971; isti, La scala di Spalato e la politica veneziana in Adriatico, *Quaderni storici* 13, Ancona 1970, 48–105; F. C. Lane, Venice, A Maritime Republic, Baltimore–London 1973, 303; R. Paci, La rivalità commerciale tra Ancona e Spalato (1590–1645), *Atti e memorie* 82 (1977), *Deputazione di storia patria per le Marche*, Ancona 1978, 277–286; D. Kečkemet, Židovi u povijesti Splita, *Split* 1971, 31–53. G. Novak je posljednji put iscrpnije pisao o splitskoj skali u »Povijesti Splita II« (*Split* 1961), u poglavljima: Izgradnja Splita u veliku izvoznu luku Balkana na Jadranu (76–87) i Cvat Splita kao velike trgovačke skale u prvoj polovini XVII. stoljeća (138–147).

¹⁰ G. Novak je u knjizi »Split u svjetskom prometu« prvi u historiografiji nastojao utvrditi dinamičku krivulju u privrednom razvoju Splita. Bez obzira na činjenicu da su kasnija istraživanja u ponečemu i promijenila njegove zaključke, ipak je Novakova predodžba o cjelovitosti ekonomskog razvoja, primijenjena na srednjovjekovni Split, bila važan metodički pomak u proučavanju gospodarske povijesti.

¹¹ G. Novak, *Hvar*, Beograd 1924, 64–86. Poglavlje: Unutrašnje političke, socijalne, kulturne, ekonomske i verske prilike avtonomne hvarske komune u srednjem veku do definitivnog dolaska pod Veneciju; isti, *Hvar kroz stoljeća*, Zagreb 1960, 61–72.

¹² G. Novak, *Quaternus izvoza iz Splita 1475–1476. godine*, *Starohrvatska prosvjeta*, N. S. II/1–2, Zagreb–Knin 1928, 92–102.

poslovnosti i mnogobrojnim zabranama, bio »živ trgovački centar«. Taj je Novakov zaključak bio u suprotnosti sa, u historiografiji uobičajenim, predodžbama o posljedicama mletačke ekonomske politike, što su se temeljili na zakonskim odredbama Republike. Ni historiografija, a ni sâm autor, nisu u istraživačkoj praksi do kraja primijenili sve mogućnosti *quaternusa* i građe koja se u njemu nalazila. Novak je, doduše, rezultate *quaternusa* pažljivo prenosio u svoje kasnije tekstove, u iscrpan prilog o *Splitu u Marulićevo doba* iz 1950. i, na prvom mjestu, u fundamentalnu *Povijest Splita II* iz 1961, ali su podaci izvožno-uvoznog sveščića ipak ostali u stanovitom neskladu s općom ocjenom o ekonomskoj politici Venecije i njezinim posljedicama za privredu Dalmacije.¹³ Unatoč tome, Novakova istraživanja o splitskom *quaternusu* bila su prvi prodor u dotada sasvim novo problematsko područje: ocjenu stvarnih rezultata mletačke ekonomske politike. Ni do danas, šezdeset godina kasnije, nije umanjena historiografska važnost Novakova priloga iz 1928. *Quaternus* je otvarao nova metodološka obzorja, razbijao historiografsku sklonost prema shematizaciji i jednostavnim rješenjima, nasuprot krajnjoj složenosti stvarnog razvoja. I napokon, splitski je *quaternus* bio instruktivno upozorenje o ključnoj važnosti arhivske građe za istraživačku spoznaju povjesničara, pa upravo te činjenice, u sklopu razmatranja o istraživački novom u ekonomskopovijesnim radovima Grge Novaka valja ovdje napose istaknuti.

7. Već su i ove, sasvim sažete, napomene dovoljne za ocjenu o Novakovu značajnom prinosu istraživanju ekonomske povijesti Dalmacije u srednjem vijeku. Novak se, s jedne strane, uključuje u maticu historiografije, u slijed naraštaja, nadovezuje na njihov rad, a s druge, pristupa proučavanju povijesti Dalmacije mnogo šire i kompleksnije, otvarajući nove istraživačke mogućnosti. Kontinuitet i tragalaštvo bijahu u osnovici njegova djelovanja, pa Novak, primjerice, upravo simbolički nastavlja objavljivati *Commissiones et relationes venetae*, nadovezujući na Ljubićev rad, prekinut još 1880.¹⁴ Istodobno proširuje ekonomskopovijesnu spoznaju, obrađuje teme kojima se prije njega nitko nije bavio ili su takvi pokušaji bili sasvim nečjeloviti.

Mogli bismo, dakako, upozoriti na poneku nedorečenost u radovima Grge Novaka o ekonomskoj povijesti Dalmacije, ali ni takve analize ne bi mogle promijeniti ono što u tim radovima valja smatrati najvažnijim — smjernice novoga i njihove plodne poticaje kasnijem razvoju historiografije. Stoga je čuvanje spoznaje o kontinuitetu naraštaja i o čvrstoj osnovici što ju je u tom slijedu oblikovalo djelo Grge Novaka naš dug spram njega.

¹³ T. Raukar, Komunalna društva u Dalmaciji u XIV stoljeću, Historijski zbornik XXXIII—XXXIV, 1980—81, 144; isti, Komunalna društva u Dalmaciji u XV st. i u prvoj polovini XVI stoljeća, isto, XXXV, 1982, 46.

¹⁴ Mletačka uputstva i izvještaji, sabrao i obradio G. Novak, sv. IV—VIII, MSHSM 47—51, 1964, 1966, 1970, 1972, 1977.

Summary

GRGA NOVAK AND THE DALMATIAN ECONOMIC HISTORY IN THE
MIDDLE AGES

Tomislav Raukar

In this survey the author reviews Grga Novak's works dealing with economic development in Dalmatia. Although they are based upon the rehearsal of the nineteenth century historians Grga Novak was the first who systematically studied the economic problems in Dalmatia in the Middle Ages. He was mostly interested in the history of Split. The future progress in studying of the economic history in Dalmatia was directed by his book "Split in the World Trade" (1923) and by his essay "Quaternus of the Export from Split from 1475 to 1476".

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR
Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR
Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:
Društvo za hrvatsku povjesnicu
Zagreb, Filozofski fakultet, Uj. Đure Salaja 3

Narudžbe šaljite na navedenu adresu

Cijena ovog broja 3.000 HRD

Izdanje časopisa sufinancira
Ministarstvo za znanost Republike Hrvatske
Hrvatski tiskarski zavod u Zagrebu -- listopad 1992.